

Uttalande från Folkkampanjen mot Kärnkraft Kärnvapens höstmöte 21 oktober 2000

Till Danmarks inrikesminister Karen Jespersen

DEN SVENSKA REGERINGEN BEDRIVER ETT CYNISKT SPEL OM BARSEBÄCK 2

Den installerade elproduktionskapaciteten i Norden uppgår till ca 89 GW och effektbehovet till ca 65 GW. En överkapacitet på ca 24 GW. En Barsebäcksreaktor har effekten 0,6 GW!

Detta visar med all önskvärd tydlighet hur lätt det är att stänga Barsebäcks andra reaktor.

Den svenska staten har underlåtit att förstärka ledningsnätet till Sydsverige. Därför kan det föreligga en liten föra för en kortvarig effektbrist - några timmar. Det är dock inget motiv till att fördröja stängningen.

Det finns kraftfulla styrmedel som borde kunna undanröja effektbristsituationer. Svenska Kraftnät har möjligheten att vid befarad effektbrist påföra den balansansvariga el-leverantören en överuttagsavgift på 3 kr/kWh.

Folkkampanjen mot Kärnkraft Kärnvapen beklagar det cyniska spel om Barsebäck som den svenska regeringen bedriver. Det borde vara en självklarhet för Sverige att snarast undanröja det hot mot Danmark som Barsebäckverket utgör.

Det svenska folket har genom utslaget i folkomröstningen 1980 klart tagit ställning för att all kärnkraft i Sveige skulle vara avstängd senast 2010. För att lyckas med detta är det självklart att Barsebäck 2 stängs senast 1 juli 2001. Det bör också snarast göras en tidplan för när de återstående reaktorerna ska avvecklas.

Vi vill påpeka att alla de svenska kärnkraftverken gick med förlust förra året och har så gjort under detta år också.

Den svenska regeringen tillåter det statliga svenska bolaget Vattenfall att köpa tyska kärnkraftverk. Nu hotas Danmark förutom av Barsebäck i öster av svenskägda reaktorer i söder!

De svenska antikärnkraftspartierna samarbetar med denna i kärnkraftsfrågor oärliga regering. Vi uppmanar den danska regeringen att fortsätta påtryckningarna på Sverige i kärnkraftsfrågan.

Med varma hälsningar å föreningens vägnar,
Jorma Kahanpää
Ordförande

I ett brev till Folkkampanjen 14 november försäkrar Karen Jespersen att den danska regeringen även fortsättningsvis kommer att arbeta för "at Barsebäck 2 lukkes hurtigst muligt".

Alltför imponerad av Rosengrens 'löfte' är Jespersen inte Artikeln här bredvid, i Folkkampanjens översättning, är från Ritzau [danska TT] 22 november:

Svenskt löfte om stängning håller inte

Svenskarnas löfte om att stänga kärnkraftverket Barsebäck 2003 håller inte. Det erkände inrikesministern Karen Jespersen (S) efter överläggningar med Miljö- och planeringsnämnden på onsdag.

Vid en presskonferens 18 oktober gav annars den svenska industriministern Björn Rosengren ett muntligt löfte om, att Barsebäck skulle vara stängd före utgången av år 2003.

Men det är ett löfte som kan komma att brytas, fastslog Karen Jespersen.

— Det är ju ett beslut som den svenska industriministern inte utan vidare kan binda en eventuellt kommande borgerlig regering vid, sa Jespersen efter överläggningarna.

Hon har tidigare uttryckt glädje över att den svenska ministern tagit ordet "löfte" i sin mun, men samtidigt menar hon att det inte skulle tjäna något till att pressa svenskarna att få löftet bekräftat officiellt.

—Jag tvivlar på att svenskarna vill det, för vad skulle de få ut av det? Vi har inget att erbjuda i gengäld. Det skulle i så fall vara för våra blå ögons skull, om de gjorde det, sa Karen Jespersen till Ritzau.

I stället vill hon be Miljöministeriet att hålla kontakt med de svenska myndigheterna så att de vet att danska ögon ser på dem.

Svenskarnas problem, enligt Jespersen, är dels att de ännu använder för mycket ström, dels att det svenska strömledningsnätet mellan nord och syd inte är tillräckligt utbyggt så att man kan undvara Barsebäck. ✚

Folkkampanjen har yttrat sig över Miljödepartementets förslag på högre säkerhetsavgifter för kärnkraftreaktorer (27 november):

Om Förslag till avgifter och säkerhetsbelopp för år 2001

Osäkerheten för hur det använda kärnbränslet ska förvaras eller på annat sätt oskadliggöras kvarstår. Den av SKB AB redovisade KBS3-metoden kan inte anses säker. Tidsrymden på 100 000 år, som anges som förvarstid anser vi vara alldeles för kort. Frågan är om ens flera hundra tusentals år är tillräcklig som förvarstid innan avfallet kan betraktas som acceptabelt att komma ut i biosfären.

En annan slutförvarsmetod måste tas fram. Om t.ex. transmutation skulle visa sig vara en framkomlig väg för att förkorta avfallens förvarstid kan detta komma att avsevärt fördyra avfallshanteringen.

Det vore rimligt att i första hand stoppa produktionen av högaktivt avfall. Detta skulle dessutom kraftigt kunna minska kostnaderna för att ta hand om avfallet. Kärnkraftsdriften går dessutom med stora förluster.

Det är alltså angeläget att samhället skaffar sig garantier för att de högst troligt avsevärt högre avfallskostnader som kommer att uppstå, kan täckas. Därför måste staten förvissa sig om pant i form av fallrättigheter i bästa läge som säkerhet. Eftersom avfallshanteringen kan bli en mycket dyr historia bör kärnkraftsbolagens alla tillgängliga fallrättigheter successivt ställas som säkerhet.

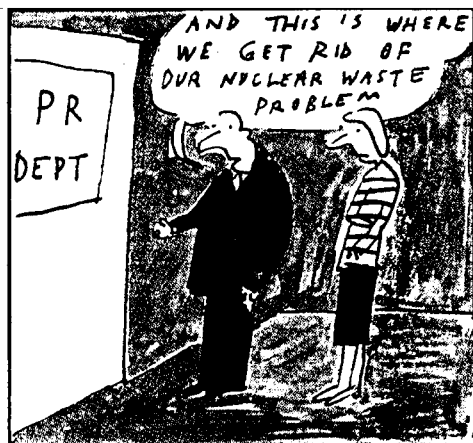
För att markera allvaret i den olösta avfallsfrågan borde avgiften per kWh som levereras från kärnkraftverk höjas avsevärt. Vi vill påminna om att kärnkraften är ytterst olönsam. Flera reaktorer får inte ens intäkter som kan bekosta de rörliga kostnaderna (se Energi-kommissionens betänkande). De borde alltså stängas omgående.

Det är absurt att olönsam kraftproduktion ska tillåtas producera livsfarligt avfall vars omhändertagande på ett säkert sätt är olöst.

Vi anser därför:

- att avgiften per kWh levererad el från kärnkraftverk kraftigt ska höjas,
- att fallrättigheter i bästa läge ska ställas som säkerhet,
- att säkerhetsbeloppen (speciellt säkerhetsbelopp II) kraftigt måste höjas.

för Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen
Jorma Kahanpää, ordförande



New Scientist 18 nov 2000

Kära läsare!

Detta nummer handlar i stort om kärnkraftens konsekvenser— om avfallsberget, om förvar, om tvivelaktigt återbruk och om miljöskandaler.

Inför allt detta vill jag föreslå en välgörande liten övning: Stanna upp och föreställ Dig, att kärnkraften aldrig funnits. Det kan ta tid, men försök tills Du lyckas. Kärnkraften finns inte, har aldrig funnits. Hur skulle världen se ut då?

Alltså, om kärnkraften inte fanns, vem fasingen skulle komma på tanken att hiva tonvis med uran- och plutoniumhaltigt avfall i havet? Om kärnkraften inte fanns vem av oss skulle acceptera en medveten tillsats av strålade metallskrot i hemmets inredning, i våra vitvaror och husgeråd?

Exemplen är alltför många.

För några år sedan vandrade jag på en strand på Tasmanien. Där fanns intet spår av mänsklig verksamhet, inte minsta pappersbiten. De enda 'fotavtryck' som vi såg den dagen tillhörde en wallaby (ett slags mindre känguru). Det var en härlig upplevelse!

Åter på hemmaplan kom jag att tänka på min älskade Sudret (Gotland) och alla de föroreningar som jag vant mig vid, som jag accepterar som, om inte naturliga, så i alla fall oundvikliga.

Att vänja oss, det får vi inte göra, allra minst vid atomsopor. Återkommande oljeutsläpp och polska, ryska, danska, tyska m.fl. juskartonger, glödlampor, m.m., m.m., det är en sak, och illa nog. Men partiklar av dödade uran och plutonium, det är något helt annat.

Alla bör vi då och då vandra på en tasmansk strand — även om det bara är i tankarna.

Charly Hultén

Eia Liljegren-Palmaer har, för föreningens räkning, varit med om en stor internationell NGO-konferens om det flitiga bruket av giftigt utarmat uran i USAs och Natos krigföring. Här är hennes första rapport därifrån.

Tankar under en konferens: "Jag har hört det förut!"

Det var tanken som for genom mitt huvud när jag hörde en av veteranerna från Gulfkriget berätta om sina sjukdomar. Samma tanke kom när jag hörde berättelserna om de sjuka barnen i Irak, Kosovo och Bosnien. Jag har hört det i rapporter bl a från Hiroshima, Windscale, Three Mile Island och, inte minst, från Tjernobyl: berättelserna om dessa barn som har ständig snuva och hosta, som har blodbrist och inte orkar leka, som får njur- och leversjukdomar, som kämpar mot leukemi.

Men här var det värre. Därför att de drabbade inte fick någon som helst hjälp. Inga mediciner att uppbbringa. Sanktioner och fattigdom. Konferensen jag var på handlade om sk utarmat uran, DU. Den hölls i Manchester första helgen i november. Det var ett stort antal deltagare från de flesta västeuropeiska länderna samt från USA, Kanada, Puerto Rico, Brasilien och Japan, men bara en enda skandinav.

Angår inte problemet oss? Deltar inte svenska, norska, finska och danska soldater i Kfor-styrkorna i Kosovo? Vet de om att Kosovo bombats med minst 100 ton DU-ammunition?

Varför var inte Röda Korset och Rädda Barnen där, när tusentals barn i Irak (ca 500 000 hittills) dör av svält och sjukdomar? Sjukdomar som till en del är försakade av just användandet av DU-vapen. Åtminstone 350 ton DU ligger kvar på marken i södra Irak och skadar allt levande.

Varför fanns det inga representanter från den skandinaviska fredsrörelsen? Det handlade ju om krigsförbrytelser av allra hemskaste sort. Ett folk håller på att utrotas på grund av att det har stora oljetillgångar och 'fel' ledare. Utrotas med vapen som kanske är en restprodukt från tillverkningen av svenskt kärnbränsle.

Det var alltså ingen upplyftande konferens, den var djupt deprimerande. Ljuset i tunneln var att så

många freds- och miljöorganisationer i Nato-länderna Tyskland, England, Frankrike, Holland och USA är aktiva och kämpar för att få slut på sanktionerna mot Irak, så att folket kan få den mat och de mediciner de behöver. Den internationella kampanjen mot DU-vapen kräver också att tillverkningen och användandet av DU-vapen förbjuds därför att de strider mot internationell rätt [se *Med sols* 2/00].

Konferensen i Manchester anordnades av CADU (Campaign Against Depleted Uranium) och en rad framstående forskare och kärnkraftsmotståndare höll föredrag, bl a Rosalie Bertell och Chris Busby.

Jag återkommer i nästa *Med sols* med en utförlig rapport från denna konferens. Jag har en hel mängd material. Det finns också massor med material på webben, t ex på CADUs hemsida:

www.cadu.org.uk

Eia Liljegren-Palmær

FAKTA: Ett raffinerat sätt att bli av med ett avfallsberg

Utarmat uran (U238, på engelska Depleted Uranium, förkortat DU) är egentligen ett mycket missvisande namn. Det har nämligen inget alls med utarming, försvagning, att göra, det är fortfarande helt och hållet uran. När uranet som skall användas till bränsle i våra kärnkraftverk, anrikats är den största delen av råämnet kvar. Denna del består till över 99% av isotopen U238. Skillnaden mellan DU och naturligt uran är alltså att isotopen U235 har minskats.

Detta uran är, precis som alla andra tungmetaller mycket giftigt. Dessutom avger det joniserande strålning, såväl alfa-beta- som gammastrålning. Det DU som används till vapenframställning är en legering av DU och titan. När en DU-projektil träffar ett hårt objekt (som t ex en pansarvagn eller en betongbyggnad) slås den i sönder och blir till små fragment och damm. Vanligtvis förgasas en del på grund av att brand uppstår vid friktionen eller av att dammet fattar eld. De mikroskopiska små partiklarna sprids med vinden. Det lösliga avfallet kan transporteras med grundvattnet och tas upp av alla levande organismer. När man sedan äter mat eller dricker vatten når gifterna och radioaktiviteten de inre organen. De olösliga partiklarna kan också andas in.

Effekterna av kontakten med DU-partiklarna är de samma som för blyförgiftning, 'spetsad' med lågdosstrålning. Vid

fortäring är det trämst njurarna som drabbas. Vid inandning är det alla de symptom som vi har hört i rapporteringarna från bl a Tjernobyl - nedsatt immunförsvar, huvudvärk, kronisk luftrörskatarr och på lång sikt lungcancer.

Bara i USA finns det över 700 000 ton DU lagrade. Redan på femtiotalet började forskningen om vad man skulle göra med allt detta avfall. Svaret blev så småningom att det gick att användas som mantlar för stridsspetsar och andra projektiler. Dessutom var det användbart som förstärkning av tanks och flygplan.

Huvudorsaken till att man utvecklade dessa vapen är att uran har en hög densitet, är billigt och tillgängligt. Dessutom blir man av med, åtminstone delar, av ett avfallsberg. Att man sedan sprider detta avfall över en stor yta och att det drabbar de människor (generationer!) som skall leva där när kriget är slut, det bryr sig de krigförande makterna tydligen inte om. DU-vapen har använts i flera krig bl a mot Irak, i Bosnien och nu senast i Kosovo.

DU används också till civila ändamål, bl a som ballast i flygplan. För några år sedan kraschade ett flygplan i ett bostadsområde i Amsterdam. De boende drabbades oförklarligt av sjukdomar. Orsaken var just att ballasten i planet bestod av DU.

ELP

--- RÄTTELSE ---

I en artikel i förra numret förekom ett litet, men beklagligt redigeringsfel. Läsaren kunde få intrycket, att Storbritannien och Frankrike gått med på att dra in tillstånden för uppberetningsanläggningarna vid Sellafield resp. La Hague.

Så är tyvärr inte fallet:

Per Hegelund rapporterade att OSPAR-kommissionen beslöt att ställa ett sådant krav på Storbritannien och Frankrike. *Beslutet, som togs med 3/4-majoritet, är bindande för alla som deltagit i omröstningen.* Ställda mot väggen tog Storbritannien och Frankrike till en fint: de lade ned sina röster. Som icke deltagande i beslutet går de fria, de behöver inte böja sig för de övriga ländernas enträgna begäran.

Medsols frågade OSPAR-kommissionen om någon ändring är att vänta. Svaret som vi fick andades uppgivenhet. Ländernas vägran får betraktas som ett nederlag för OSPAR-konventionen.

Ospars hemsida är informationsrik för PC-användare, ganska intetsägande om man har Mac. Adressen är www.ospar.org.



Eias lästips från DU-konferensen

Två informativa och läsvärda böcker är *Metal of Dishonor* och *Planet Earth The Latest Weapon of War*.

Metal of Dishonor är en artikelsamling med bidrag av bl a Ramsey Clark, Helen Caldicott, Jay M Gould mfl. En del av artiklarna i denna bok innehåller en stor mängd facktermer, inte minst inom det medicinska området. Andra delar av boken är mera lättlästa.

Den andra boken är skriven av "damen från Amerikat", Rosalie Bertell. Hon skriver som vanligt med ett fint flyt på ett relativt lättläst språk. Hon är djupt indignerad över vad vi människor gör mot varandra och mot moder jord.

Tyvärr finns böckerna inte i svensk översättning. Utförligare recensioner kommer längre fram i *Medsols*.



Om någon vill köpa böckerna, kan de beställas genom mig. De kostar ca 150 kr styck+ frakt.

Tel 0573-21337 e-post: Eia_Liljegren@swipnet.se

Tunnor med atomavfall vittrar sönder i Engelska kanalen

Den 19 juni offentliggjorde Greenpeace nya bildbevis om arvet efter dumpningen av radioaktivt avfall i havet. Det gäller havsbottnet vid Hurddjupet, mellan England och Frankrike, cirka 15 km NV om Cap de La Hague och ön Alderney.

Under två veckor granskade två Greenpeace-fartyg havsbottnet ner till 100 meters djup. När man påträffade de radioaktiva tunnorna undersöktes dessa med hjälp av ett robotfordon som utrustats med fjärrstyrda kameror.

Fotografierna visar rostande, sönderbrutna och förvittrade tunnor med radioaktivt avfall, spillror från ca 28 500 tunnor som engelsmännen tippat i havet åren 1950—1963. Hurddjupet är en av många dumpningsplatser som användes till dess man enades om en global bannlysning år 1993. Då förbjöds all dumpning av radioaktivt avfall i havet från fartyg, flygplan, plattformar etc.

Det är inte litet som ligger i djupet här. Enligt IAEAs globala inventering av radioaktivt avfall i marin miljö från 1999 finns inte mindre än hisnande 57 942 gigabecquereller i Hurddjupet. [Alltså: 57 942 000 000 000 Bq!]. — Hurddjupet och andra, tidigare havsdumpningsplatser vittnar om det oåterkalleliga med radioaktiv dumpning i havet, sa en talesman för Greenpeace.

Även om dumpning av radioaktivt avfall från fartyg numera är förbjuden är det fortfarande tillåtet att pumpa flytande avfall ut i havet via rörledningar från land, påpekade han. Det är hyckleri.

Denna dubbelstandard är inget förbiseende. Inte heller finns den av tekniska eller vetenskapliga skäl. Den finns till bara därför att operatörerna av uppberetningsanläggningarna i La Hague i Frankrike och Sellafield i England vill spara pengar. Det blir billigare för kärnkraftindustrin att använda havet som tipp än att lagra det radioaktiva avfallet på land. För industrin kommer pengarna i första hand.

Tillsammans står uppberetningsanläggningarna i La Hague och Sellafield för cirka 90 procent av allt radioaktivt avfall som släpps ut i Europa, enligt Greenpeace. Vid en omröstning i juni som omfattade 1 000 personer i de sju länder som har kontrakt på uppberetning av utbränt kärnbränsle och som även är medlemmar i OSPAR-kommissionen, röstade en överväldigande majoritet för ett europeiskt NEJ till dessa radioaktiva utsläpp.

Hela 85 078 terabecquereller [tera betyder miljoner miljoner, d v s tolv nollor efter!] radioaktivt avfall beräknas ha dumpats i världens hav under de senaste årtiondena, meddelar Greenpeace.

Källa: Greenpeace pressmeddelanden 19 och 25 juni, enl. referat i WISE News Communiqué no. 532

Översättning: Märta Nilsson, Brännkyrka Lokalgrupp

[Se även artiklar i *Medsols* 2 och 3/00]

Tankestoff & Debatt

Många av dagens vuxna var inte med 1980. Attskriva öppna brev och kommentarer i energifrågor är ett sätt att få Folkkampanjens budskap fram till dem. Det är fritt fram att låna, att 'planka' ur insändarsticken och läsarbreven på dessa sidor. (Det gäller för all del hela tidningen!)

Glöm inte att dela med Dig av vad Du själv kommit på. Skicka elektroniskt eller fax eller per post till kansliet (adresserna sid 10). Bidragen tas med i mån av plats. — Red.

Stoppa nytt kärnreaktorbränsle!

Världens plutoniumlager växer och därmed problemen. Hur skall plutonium förvaras under den oändliga tid det tar innan strålningen avklingar till någorlunda tolerabel nivå?

Några länder återanvänder plutonium genom att tillverka s k MOX-bränsle och använder detta i olika typer av kärnreaktorer. MOX är en förkortning av 'mixed oxide fuel'. Det handlar om en blandning av cirka fem procent plutoniumoxid och 95 procent uranoxid.

Oskarshamns kraftgrupp (OKG), som driver kärnreaktorerna i Oskarshamn, har sedan 1997 hela 830 kg plutonium liggande i Sellafield (Storbritannien), där det upparbetats. OKG söker regeringens tillstånd att tillverka MOX-bränsle av detta för att sedan använda det som bränsle i någon av oskarshamnsreaktorerna. Regeringen fattar troligen beslut i frågan före årets slut.

Frågan är var tillverkningen kan ske. Sellafield är utslutet på grund av oegentligheter med förfalskade analysintyg (se *Medsols* 2/00). Frankrike måste troligen stänga sin MOX-fabrik Candarache eftersom den ligger i ett jordbävningsområde. Belgien har en MOX-fabrik i Dessel, men där har man orderböckerna fulla till år 2006. Tyskland har av säkerhetsskäl stängt en fabrik i Hanau, som Siemens vill exportera till Ryssland.

Delikat fråga

För den svenska regeringen måste det vara en delikat fråga att ta beslut om användning av MOX-bränsle, som förutsätter upparbetning, d v s att uran och plutonium skiljs ut från utbränt kärnbränsle. Sveriges modell är ju att kärnavfall *inte* skall upparbetas. Tyvärr har det redan skett.

Om man tillåter OKG att tillverka MOX-bränsle, och det finns möjlighet till det inom rimlig tid, skall MOX-bränslet transporteras till Sverige. Men MOX-bränsle är begärligt för terrorister. Om transporten kan genomföras kommer OKG att bränna MOX-stavarna i någon av reaktorerna i Oskarshamn, vilket OKG påstår går bra, men försprödingen av reaktortanken ökar, och personalen utsätts för högre strålning på grund av bränslets plutoniuminnehåll.

Efter användningen återstår kärnavfall med andra egenskaper än avfall från vanligt uranbränsle:

- * det är hetare
 - * det innehåller mer plutonium
 - * det har en annan sammansättning än vanligt kärnavfall
 - * det kräver större förvaringsutrymme i ett slutlager.
- Får OKG tillstånd nu är det inte otänkbart att man vill köpa MOX-bränsle även i fortsättningen. Det kan bli svårare för regeringen att säga nej då, om man säger ja nu.

Inom en snar framtid kan Ryssland ha tillgång till en helt ny, icke tidigare använd MOX-fabrik från Hanau. Man

har avancerade planer på att bygga upp en plutonium-ekonomi genom att ta emot kärnvapenplutonium och "civilt plutonium" dels från det egna landet, dels från andra länder. Ryssland är stort och transportererna av plutonium och MOX-bränsle inom landet blir långväga och farliga, liksom transportererna till och från utlandet.

Det vore klokast av regeringen att inte ge tillstånd till MOX-tillverkning. När Sverige tog kärnkraften i båten trasslade man in sig i en härva, som det visat sig svårt stt komma ur. MOX är en del av denna härva.

Det finns säkrare sätt att ta hand om plutonium än att tillverka MOX. Dessa måste undersökas, så att man kan välja bästa möjliga metod. Det är viktigt för vår och våra efterkommandes skull.

Ingevi Fall
Nerikes Allehanda, 27 oktober



Kärnkraftindustrins planer på att gräva ned atomsopor i djupförvarhar nyss fått godkänt av SKI. Thorild Dahlgren påminner om de allvarliga brister i KBS-3 metoden som påtalats — av just SKI.

Till Ny Teknik

Tönis Papp skrev i Ny Teknik nr 38, att man inte skall belasta kommande generationer med ansvar för kärnkraftens avfall. Papp hävdade att det vore oetiskt att vänta med att placera avfallet i berget.

Men medan kärnkraftindustrins egen SKB, Svensk Kärnbränslehantering AB, anser att avfallskapslarna förblir täta under minst 100 000 år, uppmärksammar SKI, myndigheten Statens Kärnkraftinspektion, flera viktiga brister hos de nuvarande avfallsplanerna. SKI påpekar att SKB AB bör göra en ny sammanställning av olika korrosionsprocesser i avfallskapslarna. SKI begär också en kartläggning av kemiska och strukturella omvandlingar på kort och lång sikt av bentonitleran, som skall omge kapslarna. Flera andra omständigheter påtalas av SKI, bl.a. beträffande kemiska processer i djupa grundvatten. (Se SKB: "SR 97 — Djupförvarets säkerhet på lång sikt", sid 7, och SKI Rapport 99:15, sid 42-43.)

SKB AB gör naturligtvis ett imponerande laboratoriearbete för att lösa de problem som en tidigare generation förorsakade, då man införde kärnkraften. Men den som verkligen har rimliga etiska krav vill absolut inte ha ned något kärnavfall i berget, utan att hela avfallsfrågan först är löst.

Thorild Dahlgren, Gävle
27 september

SKB vill lämna kärnavfall utan kontroll

Med en åsnas envishet förkastar Svenska kärnbränslehantering AB (SKB AB) alla alternativ till sin metod att lagra kärnavfall. Metoden medger ingen som helst kontroll.

I maj presenterade SKI sina planer på att bygga fem avfallslager för låg- och medelaktivt avfall i Sverige. Dessa planer är mycket skrämmande. Det finns ännu inte någon fullständigt säker metod för att ta hand om avfallet, i stället gäller det att hitta den förvaringsmetod som är minst osäker.

Svensk kärnbränslehantering AB (SKB), fastnade för en enda förvaringsmetod för drygt tjugo år sedan och har satsat stora summor på detta. Tyvärr medför detta en smal syn på andra tillvägagångssätt och idéer som troligen är bättre ur säkerhetssynpunkt. Innan Sverige bestämmer sig för hur man ska förvara utbränt kärnbränsle, bör man fatta ett beslut om vilken metod man ska satsa pengarna på.

Nils-Axel Mörner, som är föreståndare för Enheten paleogeofysik och geodynamik vid Stockholms universitet, anser att SKB lämnat fram en uppseendeväckande ofullständig redovisning av de alternativ som faktiskt finns (Yttrande angående SKB:s säkerhetsanalyser av slutförvar, 000403). Han anklagar dessutom SKB för deras direkta vägran att analysera DRD-metoden, vilken han finner överlägsen SKB:s KBS-3-metod.

Enligt Mörner innebär KBS-3-metoden att avfallet lämnas helt utan kontroll när det till slut hamnar i förvar nere i berget och vid första framtida istid kollapsar alla sunda säkerhetsförhoppningar. DRD-metoden, (Dry Rock Deposit) är ett alternativ som innebär torrförvaring i berget. Metoden som är utarbetad av två svenska uppfinnare, innebär att avfallet läggs i bergrum eller bergtunnlar som gjorts självdränerande så att de förblir torra. DDR-metoden erbjuder enligt Mörner konstant kontroll, full tillgänglighet och möjlighet till att flytta avfallet.

Alla alternativ bör redovisas på ett ärligt och tillräckligt grundläggande sätt innan regeringen, tillsynsmyndigheterna och kommunerna fattar beslut om detta. Det är närmast beklämmande att denna självklarhet skall behöva påpekas.

Den 31 maj i år presenterade utländska experter sin granskning av industrins nya säkerhetsanalys. Ett organ som kallar sig OECD/NEA och som representerar 27 länder har valt ut experterna. En av experterna, en amerikansk kvinna, menade att det inte finns något som är absolut säkert. När jag frågade henne om jag fick citera henne, fick jag till svar att begreppet "safety" bara finns "in our minds", alltså ungefär: Begreppet säkerhet är subjektivt. Hon tillfogade sedan att det ju också finns radioaktivitet i ett lik.

Den 2 maj i år förekom ett rejält jordskalv som mätte 3,3 på Richterskalan nära Malå, som varit påtänkt som förstudiekommun. Detta visste inte denna "expert". Ett citat från ovan nämnda yttrande från Nils-Axel Mörner är här på sin plats: "Kolossala jordbävningar hör till istidernas snabba landhöjning - det vet vi numera. Det omöjliggör varje garanti om långtidssäkerhet. KBS/SKB-scenariot faller helt enkelt."

När jag kom hem från mötet med de utländska "experterna" fanns ett gemensamt fax från myndigheterna SKI (Statens kärnkraftinspektion) och SSI (Statens strålskyddsinstitut) med rubriken "Industrins slutförvarsmetod får gott betyg men säkerhetsredovisningen behöver vidareutvecklas". Inte ett ord om att metoden måste förkastas på grund av jordbävningsskaran eller att man först bör undersöka andra alternativ. Varför lyssnar våra myndigheter inte på vad en av våra främsta experter på området (Nils-Axel Mörner) och även andra välinsatta personer rekommenderar?

Ingeborg Kleinhans, Västerås



Det högaktiva avfallet: Tre kommuner i täten?

I mitten av november förklarade SKB AB sitt intresse av att gå vidare med platsundersökningar/provborrningar i tre kommuner, nämligen i Tierp, Östhammar och Oskarshamn.

Valet kungjordes strax efter det att kontrollmyndigheten SKI något överrumplande godkände SKB ABs säkerhetsanalys, SR 97. Metoden i fråga är "ett slutförvar av KBS-3-typ", d v s ett djupförvar i tunnlar upp till någon halvkilometer ned i berget. SKIs raskhet förvånade. Ett par kommuner hade inte hunnit slutföra sin preliminära behandling av lokaliseringsfrågan.

Deltagarna i SKB ABs närmast segerfeststartade informationsmöte nästföljande vecka kunde inte undgå känslan av att politisk acceptans numera väger tyngst i företagets bedömning av en 'lämplig' lokalisering. Stämningen var hög, det enda som fattades var allsång.

Att SKB fortsätter att uppvakta andra villiga kommuner — med t.ex. studieresor till Sellafield talar dock emot, att fokuset nu skulle begränsas till de tre kommunerna. Kalasgästerna från Hultsfred upplevde inte alls att loppet skulle vara kört för deras del.

Och då är det väl inte det?

Under den regniga sommaren fick kärntekniker Frigyes Reisch och Lars Persson (även vid strålskyddsmyndigheten) tiden att gå ,genom att skriva flera debattinlägg om kärnkraftens miljövänlighet. Svenska Dagbladet tryckte ett av deras alster två gånger men refuserade följande replik:

Kvar i en 50-talets dröm?

Frigyes Reisch och Lars Persson skriver om kärnkraften som vore den vår räddare i nöden, det enda som står mellan oss och bolmande kolkraftverk. De ger intryck av att kärnkraften är på frammarsch, nämner fyra länder där nya kärnkraftverk byggs. Faktum är att alltfler länder nu sätter en slutparentes för kärnkraften — antingen genom politiska beslut, som i Tyskland, eller genom marknads-krafterna, som i USA. Inget kärnkraftverk har beställts i USA på ett par decennier, inget lär beställas framöver.

Reisch/Persson viftar bort förnybara energialternativ : "Då och då publiceras rapporter om att vi kan minska elanvändningen kraftigt i vårt land med bibehållen livskvalitet. I dag finns inga fakta som stöder dessa påståenden," skriver de. De har rätt om de med "fakta" menar ett svenskt alternativt energisystem. Något sådant existerar inte, mycket till följd av landets överskott på elektricitet.

Blickar man utomlands finns det mängder med exempel som stödjer "påståendena". I länder *där incitament finns* börjar energisparmöjligheterna ge utdelning. Industrier som trimmat sin energianvändning, här i Europa liksom i Japan och Nordamerika, mår bra, deras konkurrenskraft ökar. Deras lönsamhet gynnar samhället i övrigt. Det är bara sådana som Reisch/Persson som ser resurshushållning som ett fattigdomsbevis. Sverige tappar terräng tack vare ett sådant, i grunden teknikfientligt, synsätt. Det är hög tid vi vaknade upp!

Skribenterna nöjer sig inte med att frammana armodsspöket — den taktik som med viss framgång användes i kampanjen inför folkomröstningen 1980. De hävdar att kärnkraften även har "en miljövänlig profil". Klart är att CO2-utsläpp är ett problem. Men att framställa kärnkraften som en problemfri energikälla, eller ens en "lösning", är att blunda för alltför många fakta. Vi som haft ögonen öppna, har upplevt alltför många konsekvenser av kärnkraften för att betrakta den som problemfri.

Ett talande exempel

Kärnkraften är inte någon ren energikälla. Utsläppen är osynliga och luktlösa, och någon kemisk effekt på atmosfären och stratosfären har man inte noterat. Det är visserligen avsevärt högre incidenser av leukemi i närheten av kärnanläggningar (Storbritannien, Frankrike) och urangrutor (USA) men det är ju väldigt svårt att säga just vad som orsakat en cancer, åtminstone så hävdar kärnkraftindustrin.

Låt oss bara betrakta situationen i Frankrike, Europas mest kärnkraftsberoende land. Det som Reisch/Persson förtigar är att den franska kärnkraften nu står i skamvrån sedan man blivit klar över att utsläpp från den franska

upparbetningsanläggningen La Hague förorenat, och *ännu förorenar* Nordsjön. Överincidensen av leukemi i närheten av LaHague har bekräftats.

Utsläppen som orsakat dessa föroreningar och sjukdomsfall har varit "normala" — ingen katastrof har inträffat vid LaHague. Det är fråga om en alldeles alldaglig, slentrianmässig förgiftning av miljön. Detta har allt fler blivit varse — även inom landet, där en livaktig motståndsrörelse, "Sortir du nucléaire", nu gör framsteg.

Det är inte bara bland det franska 'fotfolket' som missnöjet med kärnkraften gryr. En av miljöminister Dominique Voynets första åtgärder som minister var att lägga den franska kärnteknologins juvel, briderreaktorn Superphénix, på is. Åtgärden välkomnades varmt av grannlandet Tyskland, som inte tillfrågats om vare sig anläggningens placering (intill den tyska gränsen) eller dess tillkomst.

Frankrike är förresten det land i Europa som inte haft någon som helst kännning av Tjernobyli. Atminstone enligt europeisk statistik om nedfallet. De moln som svepte över Italien, Schweiz och Tyskland vände snällt vid gränsen. Hur kommer det sig? Jo. Frankrike har inte (offentlig)gjort några mätningar. Den franska miljö-rörelsen tror att det är för att myndigheterna är rädda för att man skulle upptäcka alltför mycket läckage från landets många kärnkraftreaktorer. Därför låter man bli mäta. (Det exempellösa exemplet La Hague stödjer en sådan misstanke.)

Ett gissel

Sedan har vi kärnavfallet. Reisch/Persson menar att det "tas redan nu om hand på ett säkert sätt". De kan inte rimligen syfta på det avfall som gått till LaHague eller till den ännu mer skandalomsusade anläggningen vid Sellafield i England. Nej, de syftar antagligen på planerna på ett djupförvar någonstans i Sverige.

Människor i sex svenska kommuner svetts denna svala sommar 2000 inför hotet att just deras kommun utses till platsen för ett djupförvar för kanske hela Nordeuropas utbrända kärnbränsle m.m. Herrarna inom EU har börjat tala om regional avfallshantering och Sverige och Finland ligger bra till — få människor, mycket berg — när Europa ser sig omkring efter en lämplig depå.

Ingen vill ha det men ingen bör förneka att det finns.

Charly Hultén

DEN KLUVNA ATOMEN – HERRE ELLER TJÄNARE?

Folkkampanjens lokalgrupp i Brännkyrka delar med sig av sin klippssamling. Ytterligare information kan fås av Ewert Wikholm, tel. 08—188656 och postadress: Klackvägen 37, 126 39 Hägersten.

Strålände affärer!

IAEA har noterat 148 misslyckade försök att smugla kärnämnen under perioden 1993—1999. Det värsta året var 1994 med hela 42 fall. SÄPO tror att den illegala handeln med kärnämnen är organiserad.

Bland annat redovisar Säpo följande uppgifter:

- 1) Vissa ryska handlare säljer och smugglar ut oskyldig civil utrustning, som i vissa fall kan användas militärt.
- 2) det finns en ständigt ökande risk för att ryska kärnvapenexperter säljer sina tjänster utomlands.

Källa: Nytt från Forskare och ingenjörer mot kärnvapen, mars 2000



Svenskt medlemskap i Nato?

För svensk del skulle ett medlemskap i Nato bland annat innebära att vi hamnar under Natos s k kärnvapenparaply och ansluter oss till en försvarsdoktrin som strider mot folkrätten.

Källa: Svenska jurister mot kärnvapen:
"Kärnvapen kan flyttas närmare Sverige",
SvD 7 mars 2000



USA:s kärnvapenpolitik

Tillsammans med Ryssland, England, Frankrike och Kina spelar USA sedan decennier ett "vi låtsas nedrusta"-spel. Trots detta har USA och Ryssland sammanlagt 7 000 kärnvapen färdiga att avskjutas inom 5—7 minuter.

Källa: Svenska läkare mot kärnvapen:
"USA:s brutala syn på kärnvapen"
i Svenska Dagbladet



En seger för tysk vindkraft

Tyska kraftjätten, Preussen-Elektra (numera delägare i Sydkraft) misslyckades med att stoppa statliga regler till vindkrafts förmån i Tyskland. Företaget hade vänt sig till EU-domstolen, där de nu fått nobben.

För ett par år sedan införde Tyskland en lag som tvingar el-distributörer att ta emot (köpa) ström från vindkraftverk. Preussen Elektra hävdar att regeln innebär otillbörligt statligt stöd för ett visst energislag.

Men i slutet av oktober friade EUs generaladvokat, Francis Jacobs den tyska lagen och rådde domstolen att inte ingripa.

— Det här är ett stort genombrott för förnybara bränslen, sa Claude Turmes, parlamentsledamot för De Gröna. ✦

Mer om de tyska reglerna i ett kommande nummer!

Avfallet kan bli bomber

Enligt Institute for Science and International Security, ISIS, i Washington har neptunium-237 och americium-241 framställts ur kärnkraftsavfall sedan 1990. Ämnena kan användas till bomber utan kontroll av IAEA.

Källa: Jane's Defence Weekly, 31 mars 1999



Ännu problem efter den stora olyckan i Windscale 1957

Branden i det ena av de två verk som byggdes vid Windscale, numera Sellafield, i slutet av 1940-talet för tillverkning av vapenplutonium, orsakar ännu stora problem. Trots att bägge verken stängdes omedelbart efter branden, och rivning pågår sedan 1980, står den skadade reaktorn kvar.

Vid en konferens nyligen förklarade en talesman för BNFL Engineering:

— Om rivningen av härden försiggår i ett rum med luft, kan en ny allvarig eldsvåda inträffa.

Internationella experter på rivning av kärninstallationer anser att svårigheterna och komplexiteten i projektet vid Sellafield överträffas endast av den havererade Tjernoby-4.

Källa: Nucleonics Week, 18 maj 2000



Spåren av brittiska bombprov äntligen borta?

1952—1963 sprängdes 12 kärnladdningar vid Maralinga och Emu i Södra Australien. Kontaminerat material spreds över ett område med 130 km radie. I slutet av 1960-talet såldes 500 ton radioaktivt metallskrot från området. Materialet har äntligen sanerats — till en kostnad av 31 miljarder US-dollar.

Källa: Exite Australia Channels, 21 mars 2000



USA: Strontium-90 i barnens tänder

Amerikanerna absorberar ännu radioaktiviteten från 1950-talets provsprängningar. Halten av strontium-90 — en nuklid som gärna ersätter kalk i människors ämnesomsättning — i amerikaners benstomme har inte minskat sedan provstoppsavtalet 1963. Prover från barns mjölkttänder 1980 visade snarare en ökning. Strontium tillföres kroppen med mat och vatten. Folkhälsoundersökningen RPHP avser att bekosta analyser av mjölkttänder från 5000 barn för strontium-90 de närmaste två åren.

Källa: RPHP — Radiation and Public Health Project, 22 okt 1999

Avfallets vidare öden: Svenskt plutonium i Sellafield

I början av 1980-talet skickade Sverige iväg utbränt kärnbränsle till Sellafield, Storbritannien. Några år senare tog Sverige avstånd från uppbearbetning av utbränt kärnbränsle. Det huvudsakliga skälet var att processen alstrar plutonium, som kan användas i atombomber. Denna policy befästes emellertid inte i lag. Utifrån det nya avståndstagandet från uppbehandling krävde bl.a. Miljöpartiet att Sverige skulle hämta hem sitt avfall från Sellafield. Men nix! Beskedet man fick var att behållarna redan vid ankomsten varit i mycket dåligt skick, vissa läckte till och med. Detta var ett av skälen till att bränslet inte skickades tillbaka, trots påtryckningar. Ett annat var ett befarat skadestånd för kontraktbrott, som skulle kunna drabba svenska OKG. Avfallet upparbetades och processen resulterade i 830 kilo plutonium.

Inom kort fattar regeringen ett beslut om sk MOX-bränsle. MOX-bränsle består av 5% plutonium och 95 % uran. Plutonium som i början var värt sin vikt i guld har med tiden blivit värdelöst. Breedertekniken, där plutonet skulle förbrännas, har visat sig vara en återvändsgränd. MOX-bränslet är också dyrare och farligare att använda i reaktorer.

I november 1998 ansökte Oskarhamns kraftgrupp AB (OKG) om att låta tillverka MOX-bränsle, alltså använda det svenska plutonet från Sellafield, till bränsle i Oskarhamns reaktorer. Det framgick inte av ansökan var bränslet skulle tillverkas eller hur en transport från Sellafield skulle fungera. En sådan transport av terroristbegärlig vara, skulle naturligtvis vara förbunden med fara. Att låta tillverka bränslet i Sellafield är uteslutet efter avslöjanden om skandalösa förhållanden angående säkerheten [se *Medsols* 2/00].



EFTERLYSNING

Tusenlapp söker sin ägare

Det gäller 'Tusenlappslånet'.

Vi vet, att 74 medlemmar ännu har lånebrev och har alltså ett krav på föreningen, men vi vet inte vilka de är!

Det fanns visst hopp om att underlaget skulle påträffas under flyttningen - men tyvärr!

Därför ber vi alla som har ett lånebrev, att skicka eller faxa en kopia av brevet till kansliet (adress m m på sid 12). Skriv också ditt namn och adress, i fall det inte annars framgår.

Om Du i stället önskar att efterskänka tusenlappen, skriv några rader om den saken till kansliet. Det fordras ett skriftligt besked.

Med tack på förhand,
Kassören

Statens kärnkraftsinspektion och Statens strålskydds-institut tillstyrkte OKG:s ansökan i juni 1999. Regeringens långa tvekan inför beslutet är begriplig, i synnerhet som avslöjandena om Sellafield hade till följd att Japan nu vill skicka tillbaka färdigt MOX-bränsle som levererats från Sellafield. Transporter av detta slag är för övrigt mycket kostsamma. Vid frakten till Japan bestyckades de båda fartygen med 16 mm kanoner och en specialtränad säkerhetsstyrka.

I olika skrivelser påtalade Folkkampanjen mot kärnkraft-kärnvapen redan i fjol och på nytt i mars, stora brister i ansökningshandlingarna och de faror som finns i samband med transport och användning av MOX-bränsle. Vi hänvisade också till rapporter från ansedda oberoende forskningsinstitut, i vilka det redogörs för andra metoder för att ta hand om plutonet.

Innan regeringen tar ställning till ansökan bör SKI uppmanas att bedöma andra metoder och belysa de ekonomiska konsekvenserna. Det kan inte uteslutas att andra alternativ är billigare, bl a är de svenska kärnkraftsreaktorerna inte anpassade efter MOX-bränsle.

Nyligen rapporterades en allvarlig incident i Oskarshamn. Förmodligen hade den mänskliga faktorn "tappat sin mössa i reaktorn", just där MOX-bränslet planeras att användas.

Det är nödvändigt att regeringen med stor beslutsamhet avvisar OKG:s ansökan. Förmodligen kommer marknaden översvämmas av MOX-bränsle inom kort, därför bör Sverige tydligt ta avstånd från detta redan nu.

Ingeborg Kleinhans, Västerås

PRESSTOPP: AKTIVITETSBIDRAG

Inflationen har tårt på bidraget från riksföreningen till lokalgrupperna. Det blev uppenbart när jag för någon vecka sedan skrev ut bidraget till en av våra mest aktiva mindre lokalgrupper, den i Brännkyrka. Beloppet som det handlade om skulle inte räcka långt, det var uppenbart.

Styrelsen behandlade frågan vid sitt möte Andra Advent och kom fram till följande:

—Att ändra på bidraget kräver en stadgeändring och innebär att 'reformen' kan införas först 2002, i annat fall får vi hålla ett kostsamt extra årsmöte.

—Lösningen blev därför ett aktivitetsbidrag som lokalgrupper kan söka hos riksföreningen.

Bidraget söks hos styrelsen (att: kassören). Man uppger aktivitetens art och syfte, vem som är ansvarig, samt skattningar om hur många som är engagerade i projektarbetet (varav andelen betalda medlemmar i Folkkampanjen). I andra hand kan bidrag utgå för inköp av t.ex. böcker och tidskrifter.

Den ansvarige måste vara en betald medlem.

—För revisionens skull krävs också någon redovisning efter avslutat projekt eller vid nyansökan.

— Ett tak per lokalgrupp på 4000 kr/år ingick i beslutet.

—För att påskynda behandlingen beslöts att bidrag får beslutas av styrelsens arbetsutskott. ✦

Miljöminister Kjell Larsson:

”Kärnkraften är inte någon hållbar energikälla.”

Orden fälldes inför gräddan av den svenska journalistkåren nu i november. Som katt bland hermelinerna — DN, SvD, TT, m.fl — fick Folkkampanjen vara med om en pressbriefing inför klimatförhandlingarna i Haag. Ämnet för dagen var klimatförändrande utsläpp och vad Sverige och EU menade måste göras.

Citatet ovan ingick i Kjell Larssons svar på vår fråga, huruvida Europa stod enat kring kravet på en s.k. positivlista (förklaras nedan) med de åtgärder som skulle kunna gälla som klimatförbättrande åtgärd.

USA är — som framgick med all önskvärd tydlighet i Haag — benhårt inriktat på s.k. flexibla mekanismer, d.v.s. sätt att uppfylla kraven från Kyoto utan att egentligen minska några utsläpp. Det är fyra sorters åtgärder som avses: kvothandel (att man byter outnyttjat utrymme i ens utsläppskvot), kolsänkor (att man tillåts tillgodoräka sig växande träd — som ju förvandlar CO2 till syre), internationellt samarbete bland i-länder, och så CDM, Clean Development Mechanism, som avser stöd till satsningar på hållbar energiförsörjning i tredje världen. Det är i samband med det här sista som kärnkraften förts fram.

USA vill satsa fullt ut på dessa s.k. mekanismer medan Sverige och EU ser dem på sin höjd som komplement till faktiska utsläppsminskningar.



ÅRSMÖTE 2001 KALLELSE

Som tidigare meddelats hålls Folkkampanjen Riks årsmöte 2001 helgen 24-25 mars.

Styrelsen har med stor glädje acceptrat lokalgruppens i Gävle erbjudande att stå värd för mötet.

Tid och plats bekräftas och mötesdetaljer lämnas med nästa nummer av *Medsols*.

Det är styrelsens föresats i år att se till att inkomna motioner kommer till samtliga medlemmars kännedom, inte bara de som anmält sig som deltagare. Lova kan vi inte, men vi ska göra vad vi kan. **Vi vill påminna om att motionstiden löper ut 31 januari.**

Utskick med *Medsols* och övriga handlingar planeras till vecka 7-8.

Styrelsen



I fråga om CDM kom EU-länderna överens om att kräva en s.k. positivlista, en lista med godtagbara energislag. Endast det som stod på listan skulle kunna komma i fråga. Detta går stick i stäv med kärnkraftindustrins (och USAs) strategi, att lämna frågan öppen.

Folkkampanjen ville veta huruvida den enigheten skulle stå emot de förväntade påtryckningarna och -viktigast - huruvida kärnkraften skulle kunna föras upp på listan. Sådana tongivande EU-länder som Storbritannien och Frankrike har framhållit kärnkraften som 'miljövänlig'.

Kjell Larsson bekräftade den brittisk-franska hållningen men förklarade att de vikit sig inför övriga Europas tämligen kompakta ovilja. Han förklarade Sveriges hållning så här:

— Vi är emot att kärnkraften sätts upp på listan. Inte för att det skulle påverka CO2-utsläppen negativt, utan därför att det inte är någon hållbar energikälla.”

Där satt det!

Den febrila aktiviteten kring klimatfrågor riskerar i sig att höja temperaturen med någon halvgrad! Det är mängder av källor om klimatet och Haag-mötet (COP6) på Internet.

Kjell Larsson hänvisade till Enviroreport 5/00, som ges ut av Naturvårdsverket och departementet. Där finns bl.a. annat exempel på svenska kommuner som beslutat sig för att överträffa Kyotokraven. Numret, som är på engelska, kan hämtas vid www.environ.se/enviroreport.

ECCP (European Climate Change Programme) Progress Report sammanfattar arbetet inom EU hitintills. Den kan hämtas vid: [http://](http://europa.eu.int/comm/environment/climat/eccp.htm)

europa.eu.int/comm/environment/climat/eccp.htm

WISE News Communiqué 538 rekommenderar:

www.climateconference.org

www.chooseclimate.org/appv3/

squat.net/climate/issues.htm

www.cop6.nl

och Greenpeace Norden helt andra:

www.greenpeace.org/~climate/politics/

www.greenpeace.org/~climate/climatecountdown/

www.climnet.org/pubs/pubs.htm (Climate Action)

www.igc.org/climate/Eco.html (ECO)

www.climateark.org/ (Climate Ark)

<http://globalchange.org/current.htm> (Global Change).

Medsols nr 4 ----- sid 10 ----- december 2000

Medsols är Folkkampanjens mot kärnkraft-kärnvapen medlemstidning. Ansvarig utgivare är föreningens ord-förande, Jorma Kahanpää. Manusstopp för detta nummer: 25 november 2000. Föreningens adress är Barnängsgatan 23, 116 41 Stockholm. Tel. 08—841490 ✦ fax 08—845181 ✦ e-post: info@folkkampanjen.se ✦ Internet: www.folkkampanjen.se